

Länsstyrelsen
Kronoberg

Regional rapport Kronobergs län – insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende

Inledning

I juni 2021 gav regeringen uppdrag till länsstyrelserna i Sverige att kartlägga kommunernas insatser för att hjälpa våldsutsatta personer, med eller utan barn, att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. Uppdraget, diarienummer A2021/01299, är en del av regeringens åtgärds paket för att intensifiera arbetet med mäns våld mot kvinnor. Kartläggningen av kommuners insatser ingår i punkt 12 ”Våldsutsattas rätt till eget boende”.

Kartläggningen är genomförd av Eva Wendt, leg. sjuksköterska, leg. barnmorska samt dr. i medicinsk vetenskap, på uppdrag av länsstyrelsen i Kronobergs län.

Ett viktigt syfte med uppdraget från regeringen är att öka kunskapen om kommunernas arbete med frågan om stadigvarande boende. Underlaget är tänkt att användas i kommande arbete och satsningar inom området. Kartläggningen kommer också användas i länsstyrelsernas egen verksamhet, bland annat i arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Länsstyrelsen Västerbotten har ansvarat för genomförandet nationellt. Uppdraget till de enskilda länsstyrelserna har handlat om att kartlägga;

- kommuners tillgång till skyddat boende och den genomsnittliga vistelsetiden i skyddat boende,
- kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende,
- kommuners samverkan för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende,
- kartlägga kommuners insatser för att möjliggöra för våldsutsatta personer att bo kvar i den egna bostaden genom att den som utsatt närstående för våld flyttar,
- kartlägga vilka hinder som finns för kommuner att erbjuda hjälp med att ordna stadigvarande boende för våldsutsatta personer, och
- sprida goda exempel som identifieras till andra kommuner.

Länsstyrelsen Västerbotten ansvarade för sammanställningen av de enskilda länsstyrelsernas redovisningar. Uppdraget redovisas till regeringen senast den 31 mars 2022.

Innehållsförteckning

Regional rapport Kronobergs län – insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende	1
Inledning	2
Sammanfattning	4
Genomförande	5
Del 1. Länsstyrelsen Kronobergs svar på regeringsuppdraget	6
Kommuners tillgång till skyddat boende.....	6
Våldsutsatta i skyddat boende – särskilt sårbara grupper	7
Kommunernas insatser	9
Insatser för att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende.....	9
Insatser från andra aktörer	10
Boendeinsatser till den som utsatt närstående för våld.....	11
Samverkan.....	11
Hinder och utmaningar i arbetet.....	12
Framgångsfaktorer och goda exempel.....	14
Del 2. Övriga erfarenheter och reflektioner	15
Socialtjänstens erfarenheter och reflektioner	15
Barns rättigheter	15
Förbättringspotential kring arbetet med våld i nära relationer	16
Utmaningar för kommuner och socialtjänst	17
Samverkan med civilsamhället.....	20
Utbildning och kompetens.....	20
Kvinnojourernas erfarenheter och reflektioner	21
Situationen för våldsutsatta och barn.....	21
Stadigvarande boende.....	22
Våldsutövare.....	23
Framgångsfaktorer.....	24
Bostadsbolagens erfarenheter och reflektioner	24
Trygghetsskapande, hälsofrämjande och förebyggande insatser.....	24
Insatser och förhållanden kring stadigvarande boende.....	26
Våldsutövare.....	28
Framgångsfaktorer.....	29
Länsstyrelsens avslutande kommentarer	30

Sammanfattning

Socialtjänsten i Kronoberg upplever tillgången till skyddat boende generellt som god och tar i stor utsträckning hänsyn till individens eller familjens behov vid placeringen. I de flesta fall behöver våldsutsatta skyddat boende utanför länet och vid stor risk krävs skyddat boende i en annan del av Sverige. När det handlar om utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck upplevs ärenden som mer komplexa, men det har fungerat att ordna skyddsplaceringar. Detsamma gäller våldsutsatta med missbruk/beroende. Socialtjänsten använder mycket tid för att hitta lämpliga skyddade boenden. Både socialtjänst och kvinnojourer anser att en professionalisering genom tillståndsprovning och tillsyn skulle kunna bidra till ökad säkerhet gällande boendenas kvalitet. Vissa kvinnojourer uttrycker dock oro för vad de nya kraven skulle kunna innebära för jourverksamheten.

Såväl socialtjänst som kvinnojourer anser att barns rättigheter, relaterat till att deras förälder placeras i skyddat boende, behöver stärkas. Barns behov tas inte i beaktande i tillräcklig utsträckning.

Vid placering upprättar socialtjänsten och det skyddade boendet en vårdplan och ett avtal skrivs där det framgår vad som är socialtjänstens ansvar, boendets ansvar och individens ansvar. I vårdplanen finns alltid en plan för stadigvarande boende och målet på sikt är ett förstahandskontrakt.

Samtliga kommuner tillhandahåller insatser för stadigvarande boende, till exempel sociala kontrakt. Bostadsbolagen tillhandahåller lägenheter till socialtjänsten som utifrån sin kompetens fördelar boenden.

Ingen av kommunerna har några strukturerade insatser för att våldsutsatta och barn ska kunna bo kvar i den egna bostaden genom att våldsutövaren flyttar. Flera kommuner försöker motivera våldsutövare att flytta, men bara i de fall där de som utsatts för våld kan bo kvar i sin hemkommun. Att flytta på våldsutövare är endast relevant när det inte finns risk för fortsatt våld.

De flesta inom socialtjänsten Kronoberg menar att om kommunerna i Sveriges skulle arbeta i enlighet med Socialtjänstlagen 2 a kap. 8 § (2) SoL¹ skulle våldsutsattas möjligheter till stadigvarande boende öka. Detta i sin tur skulle minska risken att våldsutsatta och barn vistas i skyddat boende onödigt länge. Att få tillgång till eget stadigvarande boende påverkar möjligheterna till studier, arbete, förskola, skola, kompisar för barnen, socialt nätverk och att kunna påbörja ett nytt liv. Dessutom blir det betydligt mer kostnadseffektivt för socialtjänsten

¹ Syftar till att underlätta rörligheten för våldsutsatta som önskar flytta till en annan kommun på eget initiativ, men som inte kan göra det utan fortsatta insatser från socialtjänsten. Ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Den nya kommunen ska inte ta hänsyn till om sökandens behov redan är tillgodosedda i bosättningskommunen.

och samhället att våldsutsatta får eget boende, även om det kräver fortsatta insatser från kommunen.

Genomförande

Kartläggningen är genomförd utifrån intervjuer med representanter för samtliga socialförvaltningar i Kronobergs län, ett bostadsbolag i varje kommun samt alla kvinnojourer i länet. Verksamheterna kontaktades via epost med information om bakgrunden till regeringsuppdraget samt förfrågan om att delta i en digital intervju kring kartläggningens frågeställningar, vilka också redovisades. För att nå relevanta intervjupersoner inom socialförvaltningarna kontaktades chefer och medarbetare som länsstyrelsen tidigare haft kontakt med gällande våld i nära relationer. Bostadsbolag och kvinnojourer kontaktades via e-postadress på verksamheternas webbsidor.

Intervjuerna bokades in, 90 minuter för socialförvaltning respektive kvinnojour och 60 minuter för bostadsbolag. De valde själva vilken eller vilka personer som skulle delta i intervjun. Nämnas bör att samtliga intervjupersoner från socialtjänsten, i olika grad, arbetar med klienter som har erfarenhet av våld i nära relationer. I några fall skickades påminnelse ut vilket resulterade i att samtliga inbjudna deltagit i kartläggningen. Vid bokningen via Teams fick intervjupersonerna en Powerpointpresentation som innehöll information om regeringsuppdraget och vilka frågeområden som skulle tas upp under intervjun. Syftet med utskicket var att intervjupersonerna skulle få möjlighet att förbereda sig. Intervjuerna, som spelades in med intervjupersonernas godkännande, skrevs ut och skickades för genomläsning till alla som intervjuats. Inspelningarna raderades efter utskrift.

Kartläggningen är helt och hållet en redogörelse och sammanställning av intervjupersonernas erfarenheter och reflektioner, materialet har inte analyserat ytterligare. Rapporten är en beskrivning på övergripande nivå i länet, enskilda verksamheter omnämns inte. Del 1 består av länsstyrelsen i Kronobergs svar på regeringsuppdraget och finns således i den nationella rapporten. I denna regionala publikation har texten kompletterats med citat från intervjuerna. Del 2 är en beskrivning av intervjupersonernas erfarenheter och reflektioner som ligger utanför regeringsuppdraget, men tangerar frågan om stadigvarande boende och kartläggningens övriga områden. Rapporten beskriver också i större utsträckning kvinnojourernas och bostadsbolagens erfarenheter och reflektioner.

Resultatet av kartläggningen i Kronoberg redovisades vid ett digitalt möte den 27 januari 2022. Inbjudan skickades till samtliga intervjupersoner samt till Kvinnofridsnätverket i Kronoberg.

Del 1. Länsstyrelsen Kronobergs svar på regeringsuppdraget

Kommuners tillgång till skyddat boende

Samtliga kommuners socialtjänst uppger att de alltid har möjlighet att skyddsplacera, vilket i det akuta skedet ofta är på närliggande kvinnojour eller privat skyddat boende. Ibland förekommer placering i jourlägenhet, vilket det finns en samverkan kring i länet. Utifrån denna första placering utreder socialtjänsten situationen och behovet av fortsatt skydd. För många våldsutsatta sker förflyttning till annat boende redan inom ett eller två dygn, andra stannar på den första placeringen under ett par veckor medan socialtjänsten utreder situationen ytterligare. Några våldsutsatta behöver så starkt skydd att de omedelbart placeras långt från sin hemkommun. Om den första placeringen inte är optimal påbörjas eftersökningar av lämpligt skyddat boende där individens behov kan tillgodoses. Det är väldigt få som placeras i närheten av sin hemkommun. I majoriteten av fallen ligger det skyddade boendet minst ett par timmar bort, ofta i en annan del av Sverige.

För att få tillgång till skyddat boende hör samtliga kommuner av sig till boenden som de använt tidigare och är nöjda med, några har upphandlade boenden. Det som styr val av boende är de våldsutsattas behov av särskilda kompetenser, det geografiska läget och var det bästa skyddet kan erbjudas. *”Den största framgångsfaktorn, kontakten med de skyddande boenden. Ju mer info om den våldsutsatta, ju bättre matchningar kan vi göra.”*

Samtliga kommuner tar i möjligaste mån hänsyn till de våldsutsattas egna önskemål. *”Klienten måste få vara med och säga sitt, vilka mål har den enskilde, det kanske skiljer sig ganska mycket från vad som ”borde vara mål”, det vi på socialtjänsten tror och tycker. Men vi måste lyssna in. Vi kan inte tvinga någon till skyddat boende. Relationen som vi skapar med den enskilde är superviktig”.* Några av kommunerna uttryckte att detta är något de skulle kunna bli bättre på.

Ibland tas hjälp av Boende-Jouren, en ideell förening som på uppdrag av myndigheter kostnadsfritt förmedlar skyddade boenden över hela Sverige. I den kontakten beskriver socialtjänsten vilka kriterier som behöver uppfyllas för de som ska placeras. Därefter får socialtjänsten ett antal förslag som grundar sig på boendenas egna beskrivningar av verksamheten. Dock hade inte alla kommuner i länet hört talas om Boende-Jouren.

Kommunerna är i allmänhet nöjda med kvaliteten på skyddade boenden, med vissa undantag. Flera gav uttryck för att samarbetet med skyddade boenden ofta är mer transparent än tidigare. Däremot finns en viss osäkerhet vid placeringar på ett boende som kommunen aldrig använt. Det finns boenden som framställer sig som

väldigt kompetenta, både vid upphandling och på Boende-Jouren, men socialtjänsten upplever att detta inte alltid stämmer. Det finns också exempel på bra skyddade boenden som motsvarar de behov som efterfrågas, som ser till både vuxna och barn och ger dem stöd att bygga upp ett nätverk i ett nytt sammanhang på en ny ort. Vid placering upprättar socialtjänsten och det skyddade boendet en vårdplan och ett avtal skrivs där det framgår vad som är socialtjänstens ansvar, boendets ansvar och individens ansvar. I vårdplanen finns alltid en plan för stadigvarande boende och målet på sikt är ett förstahandskontrakt.

Våldsutsatta i skyddat boende – särskilt sårbara grupper

De flesta som söker skyddat boende är våldsutsatta kvinnor, eventuellt med medföljande barn. Att skyddsplacera dessa innebär sällan några problem, men när de som behöver skydd även har annan problematik och andra behov minskar antalet skyddade boenden som kan ta emot. Samtliga kommuner placerar utifrån individen eller familjen och försöker tillgodose de behov som finns på bästa sätt. Detta innebär att hbtqi² som särskilt utsatt grupp inte ses som en svårighet. En kommun hade erfarenhet av att placera en transperson. De hade varit noga med att informera det skyddade boendet om personens köns-uttryck och vad hen ville bli kallad för.

De kommuner som har placerat våldsutsatta med fysisk funktionsnedsättning har erfarenhet av att boenden i allmänhet är bra på att tillgänglighetsanpassa och att de har god kompetens, men att det kan vara svårt att veta vilka dessa boenden är. Samma sak gäller boenden som tar emot våldsutsatta med psykisk funktionsnedsättning.

För de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck behöver hänsyn tas till att de ofta har bott på flera orter, vilket innebär en ökad risk att bli upptäckt. Dessutom är det ofta ett stort antal personer som utgör hot för de utsatta. Det handlar om att bryta med hela sitt nätverk, hela sin familj, där man är uppvuxen. Dessa våldsutsatta kommer från en bakgrund där kollektivet betyder mest, då är det svårt att tänka på sig själv och sin egen trygghet, lätt att gå tillbaka och göra det som förväntas av en. Att hitta bra skyddade boenden med kompetens kring hedersrelaterat våld och förtryck har blivit något lättare de senaste åren.

Barns rättigheter anses av alla intervjupersoner som ett område i behov av utveckling. Socialtjänstens barnhandläggare är alltid inkopplade när barn följer med förälder till skyddat boende, detta blir dock sällan en långvarig insats. En del boenden saknar barnkompetens. Eftersom barn på skyddade boenden inte är placerade utan medföljande till våldsutsatta vuxna, finns risk att barn inte får sina behov tillgodosedda gällande insatser i form av till exempel samtal och

² Ett paraplybegrepp för homo- och bisexuella, trans=definition uttryck av sitt kön, queer =bryta mot normer, intersexpersoner=medfött atypiskt avseende könshormoner, körtlar och organ.

traumabehandling. Ofta har skyddade boenden ganska bra upparbetade kontakter med förskola och skola, men hur rätten till detta tillgodoses är beroende av det enskilda boendets agerande. Det finns exempel på barn som inte fått tillgång till skola och kompisar på flera veckor, men det finns också goda exempel på att barnhandläggare förmedlar kontakten till den nya skolan och att barn därmed snabbt får komma in i en ny skolmiljö och få nya kompisar. *”Det är inte lätt för barnen att vara med kompisar, speciellt om de inte längre är i sin hemkommun, det går ju inte alltid att genomföra. Det är tufft och det handlar också om den våldsutsatta ger sitt samtycke till att barnet får åka till bästa kompis. På ett skyddat boende får man inte ta upp vem som helst. Om barnet ska åka till en kompis måste man säkra upp så att barnet kommer dit på ett säkert sätt, att det är säkert under besöket och att barnet kommer säkert tillbaka till det skyddade boendet. Det är mycket planering, beroende på situationen, varför familjen bor i skyddat boende...om det är extremt stor risk går det ju bara inte.”*

Att ta med sitt husdjur innebär ofta en stor trygghet för såväl barn som vuxna. När familjen får plats på ett boende som inte tar emot husdjur finns risk att den vuxna väljer att inte lämna hemmet. En annan situation som innebär ett dilemma är hur kontakt och umgänge med den andre föräldern ska ske. När barn pratar med eller träffar sin andre förälder är det svårt för dem att veta vad de kan berätta om och det finns risk att de röjer det skyddade boendet. Detta är en orimlig situation som inte är förenlig med barns rättigheter.

Att skyddsplacera män kan innebära vissa svårigheter. Det finns boenden som inte tar emot män, men det har gått att lösa när det har behövts. Exempel på detta är ett familjehem med en fristående bostad, utan koppling till övriga inom boendet.

Det är ovanligt att äldre söker socialtjänst på grund av våldsutsatthet och behov av skyddat boende, men att hitta plats är generellt sett inget problem. Däremot, när det föreligger speciella omsorgsbehov eller att boendet behöver vara anpassat för fysisk funktionsnedsättning minskar tillgången. Om en person på äldreboende är våldsutsatt av sin partner kan situationen lösas genom att en av dem flyttar till annat äldreboende. Det faktum att relativt få äldre söker socialtjänst på grund av våldsutsatthet ansågs som en viktig fråga att arbeta vidare med. *”Den äldre generationen vill vara kvar i relationen. Många kommer hit och sen säger de att jag har varit med om värre, nu har han blivit gammal, nu kan han inte slå mig, nu bara skriker han på mig. Sen kan våldet ändras när till exempel att mannen blir sjuk då, kan det vara han som behöver skydd. Vi får stötta dem på andra sätt, samtal, det är väl där man får vara. Ge dem lite verktyg hur de kan agera och tänka. Det man många gånger glömmer är det sexuella våldet, man ska ju inte tro att det tar slut bara för att de blir gamla.”*

Att ta emot våldsutsatta med missbruks-beroende problematik kräver att boendets ledning och personal har kompetens inom området, därmed minskar antalet möjliga boenden för denna grupp. En annan anledning till svårigheter med

placering är att det är olämpligt att blanda barnfamiljer med denna typ av problematik. Flera av kommunerna lyfte frågan om att behandlingshem som även har skyddsaspekt skulle kunna vara ett alternativ. De tog också upp svårigheter med placering av våldsutsatta som har behov av psykiatrisk vård och vad som händer om den psykiatriska problematiken är väldigt omfattande.

Det är ovanligt att våldsutsatta för människohandel och prostitution söker hjälp, en av kommunerna har erfarenhet av sådan skyddsplacering. Socialtjänsten i samtliga kommuner diskuterade hur de skulle kunna bli bättre på att sprida information och fånga upp dessa våldsutsatta, som inte bara finns i större kommuner. *”Vi kommer inte mycket i kontakt med människohandel och prostitution, vi har inte placerat någon från dessa grupper. Vi har däremot träffat på lite granna, men inte mycket alls. Det här är några av de grupper som vi behöver arbeta mer med. Vi behöver skapa tydligare riktlinjer och skaffa mer kunskap kring den här problematiken. Det borde finnas här också och då är frågan, vad är det som gör att vi inte ser det? Är det vi som inte gör tillräckligt mycket? Vet de inte att de kan vända sig till oss? Vad kan vi hitta för verktyg för att de här grupperna ska komma till vår kännedom? Hur man pratar om det, hur man ställer det här den typen av frågor. Det är klart att vi är bekväma att ställa frågor om våld, men det finns bättre och sämre sätt att ställa frågor om människohandel och prostitution. Jag har saknat diskussioner kring detta. Hur det kan se ut, fallbeskrivningar som man kan ta del av.”*

Kommunernas insatser

Insatser för att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende

De flesta våldsutsatta i Kronobergs län placeras inte i skyddat boende som ligger i närheten av hemkommunen. De mest utsatta kan inte heller återvända efter skyddsplaceringen. Omvänt, de som behöver hjälp till stadigvarande boende i Kronobergs län har oftast sin hemkommun någon annanstans i Sverige. Arbetet för socialtjänsten kring stadigvarande boende handlar följaktligen om olika kategorier av insatser som behöver handläggas på olika sätt; Våldsutsatt som är på väg in i kommunen, antingen genom stöd från ett skyddat boende eller genom ansökan enligt 2 a kap. 8 § (2) Socialtjänstlagen³; Våldsutsatt kommuninvånare som behöver stadigvarandeboende på annat håll i Sverige; Våldsutsatt kommuninvånare som kan stanna kvar i sin hemkommun men behöver stadigvarande boende. Erfarenheterna inom socialtjänsten i Kronobergs kommuner var dock varierande. Några uttryckte att det var självklart att arbeta i enlighet med lagen. *”De får hjälp av oss att söka enligt 2a8 SoL. Om en*

³ Syftar till att underlätta rörligheten för våldsutsatta som önskar flytta till en annan kommun på eget initiativ, men som inte kan göra det utan fortsatta insatser från socialtjänsten. Ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Den nya kommunen ska inte ta hänsyn till om sökandens behov redan är tillgodosedda i bosättningskommunen.

våldsutsatt person vill flytta till annan kommun ska de hanteras som om de bodde i den kommun där de söker.” Men även om lagen är till för att underlätta för våldsutsatta att kunna flytta till annan kommun innebär handläggandet en hel del problem. ”Det stora problemet är de som behöver flytta mellan kommuner, det finns en särskild paragraf, att du kan få förhandsbesked om insatser i annan kommun. Utifrån den försöker många söka. De flesta kommuner avslår en sådan ansökan. Den där utredningen `Ingen får vara Svarte Petter, det blir ju lite så med de här personerna att de skjuts ju runt. Men det finns ju några nätverk där det finns möjlighet att byta personer, öppna upp för att flytta”.

Samtliga kommuner uppmuntrar våldsutsatta tidigt under skyddsplaceringen att ställa sig i bostadskö och att söka egen lägenhet. I regel har det skyddade boendet uppdrag från socialtjänsten i den skyddsplacerades hemkommun att ge stöd i sökandet av stadigvarande boende. Detta underlättar eftersom hemkommunen inte har lokalkännedom där den våldsutsatta är placerad. De flesta skyddade boendena har upparbetade kontakter med bostadsbolag. En del boenden uppger bostadsgaranti, men i intervjuerna med socialtjänsten framkom en viss osäkerhet kring vilken standard dessa boenden har.

Samtliga kommuner tillhandahåller insatser för stadigvarande boende. De mindre kommunerna har oftast lättare att ordna stadigvarande boende än de större som oftare har brist på lägenheter. En av kommunerna i Kronoberg tar alltid emot ansökningar i enlighet med 2 a kap. 8 § (2) SoL. De inleder en utredning och bedömer huruvida ansökningen ska godkännas eller inte. Resterande kommuner har varierande erfarenhet av lagen. Det förekommer förtur genom bostadsbolag, men inte hos alla. I samtliga kommuner har socialtjänsten någon form av avtal med bostadsbolag om tillgång till lägenheter, de flesta överenskommelser innebär en andel av lägenhetsomsättningen under föregående år. Dessa lägenheter används i kommunen för sociala kontrakt/andrahandskontrakt, men inte bara för våldsutsatta. Några kommuner har hyresgaranti. Ett exempel på detta är att socialtjänsten garanterar hyra i upp till två års tid, hyresgästen får förstahandskontrakt och socialtjänsten kan betala max 4 månadshyror på två år. Det förekommer också hyresgaranti vid bosättning i annan kommun, till exempel att kommunen inom en ettårsperiod garanterar hyran i 3 månader.

Den enda sårbara grupp där det kan bli extra svårigheter gällande stadigvarande boende är för personer med missbruk-beroende. Ingen av kommunerna uppgav extra svårigheter utifrån andra sårbara grupper. När en person behöver tillgänglighetsanpassning på grund av funktionsnedsättning ordnas detta genom samarbete mellan kommun och bostadsbolag. I de fall en specifik lägenhet anses olämplig går det att lösa genom att personen erbjuds annan lägenhet.

Insatser från andra aktörer

Samtliga intervjuade bostadsbolag tillhandahåller lägenheter till socialtjänsten som utifrån sin kompetens fördelar boenden. Samtliga bostadsbolag ser

våldsutsatthet som ett stort samhällsproblem som de på olika sätt arbetar med och de har god kännedom om orosanmälan för barn som riskerar att fara illa. Kvinnojourerna, liksom andra skyddade boenden upprättar avtal med socialtjänsten att vid skyddsplaceringar ge stöd i bostadssökande.

Boendeinsatser till den som utsatt närstående för våld

Ingen av kommunerna har några strukturerade insatser för att våldsutsatta och barn ska kunna bo kvar i den egna bostaden genom att våldsutövaren flyttar. I enstaka fall har våldsutövare på eget initiativ fått hjälp med detta. Samtliga intervjupersoner ansåg att en sådan insats bara är relevant när det inte finns risk för fortsatt våld. På frågan om en sådan lösning skulle kunna villkoras med att våldsutövaren går i behandling finns en osäkerhet hur det skulle kunna genomföras, både praktiskt och utifrån lagar och bestämmelser. Samtliga bostadsbolag som intervjuades reflekterade kring sin del i en sådan insats, till exempel hur hyresavtal som inte sällan står på våldsutövaren ska lösas.

Samverkan

Socialtjänsten anser i allmänhet att samverkan internt är god, men flera anser att det finns utvecklingsmöjligheter avseende struktur, skrivna avtal och rutiner samt inom kompetenshöjning. Socialtjänsten har ingen strukturerad samverkan med kommuner utanför länet, endast kring enskilda ärenden. Inom länet finns ett visst samarbete, till exempel kring jourlägenheter, men även kring stadigvarande boende. Några av Kronobergs kommuner har möjligheter att ordna stadigvarande boende genom att de är med i Kompotten som är en samverkan mellan kommuner för att bistå våldsutsatta som behöver byta bostadsort. Socialtjänsten i de mindre kommunerna uttryckte fördelar med en liten kommun, de känner varandra väl, har därmed lätt att samarbeta och dessutom finns oftast lediga lägenheter. *”Vi har vissa skyddade boenden som är väldigt duktiga på att vara behjälpliga i den kommunen som de befinner sig i. I de ärendena har det inte varit några svårigheter. Det har gått lätt att lösa stadigvarande boende. Men då är det oftast mindre kommuner, det är nog ett helt annat läge i storstad. När det är mindre samhällen, mindre städer är det lättare att kunna säga att om ni hjälper oss så hjälper vi er.”*

Kvinnojourerna samarbetar med socialtjänsten kring enskilda ärenden men de har ingen samverkan med bostadsbolag. Ingen av de intervjuade verksamheterna har någon specifik samverkan kring stadigvarande boende med civilsamhällesorganisationer. Inte heller utifrån särskilt utsatta grupper.

Socialtjänsten och bostadsbolagen har sedan flera år tillbaka regelbundna avstämningar och däremellan vid behov, oftast är det samma personer som ingår. I de små kommunerna är det inga större svårigheter att få tag på lägenhet. *”Allmännyttan har vi samverkan med, vi är en liten kommun, det är ett telefonsamtal bort, det är på den nivån. Om man skulle behöva förtur, det brukar*

inte vara några större problem med lägenheten och det är det oftast inte. Men de flesta vill inte bo i skogen...det är så.” Både socialtjänst och bostadsbolag är överlag nöjda med samarbetet, men önskar större kännedom om och förståelse för varandras uppdrag och verksamheter. Inget av bostadsbolagen har samverkan kring stadigvarande boende med bostadsbolag i andra kommuner. Däremot har de kommunala bostadsbolagen regional samverkan kring frågor som handlar om bolagens uppdrag. Frågor om våld i nära relationer generellt har tagits upp i dessa sammanhang. De har även samverkan med Allmännyttan nationellt men inte gällande boende för våldsutsatta.

Hinder och utmaningar i arbetet

Socialtjänsten använder mycket tid för att hitta lämpliga skyddade boenden. Det finns en viss osäkerhet kring kompetensen på de boenden som socialtjänsten inte placerat på tidigare, även när de får förslag via Boende-Jouren eller via upphandling. En professionalisering genom tillståndsprövning och tillsyn skulle innebära en ökad säkerhet. *”Tillståndsprövning behövs. Det har varit mycket tryck på skyddade boenden ett tag, det har ploppat upp en hel massa. Det är klart att presentationen av boendet alltid är fin och så. Man får gå på de referenser man får och på sina egna, men det är inte helt lätt.”* Under intervjun med kvinnojourerna diskuterades för- och nackdelar med tillståndsprövning. Fördelarna är att oseriösa aktörer kommer att sällas bort och nackdelarna att mindre kvinnojourer som inte har råd med socionomer trycks undan. Större kvinnojourer kanske anpassar sig genom att anställa socionomer och ha personal dygnet runt. Det finns fortfarande jourer som drivs helt på ideell basis, kvinnojour rörelsen står därför inför en stor utmaning.

En stor utmaning för socialtjänsten handlar om hur tillgången på bostäder är och att våldsutsatta ofta har svårigheter att klara sig själva ekonomiskt. *”De största hindren är hur bostadsmarknaden ser ut och kommunens/socialtjänstens möjligheter att hjälpa de kvinnor som inte motsvarar hyresvärdarnas krav på hyresgäster. Huvudgruppen är inte arbetsföra kvinnor med universitetsexamen och fast jobb, det är ofta personer som är långtidssjukskrivna, arbetslösa, de mår dåligt och kanske inte kan svenska. Möjligheterna för dem att få ett förstahandskontrakt är minimala. Många bostadsbolag har en begränsning hur många lägenheter som de upplåter till socialtjänsten. Men i vår kommun så har det ändå oftast löst sig på något sätt, kanske på grund av att vi är en liten kommun.”*

Samtliga socialtjänster har erfarenhet av kommuner som avslår ansökningar enligt 2 a kap. 8 § (2) SoL, ibland utan att ha inlett en utredning och ibland på felaktiga grunder. Kommunerna i Kronoberg anser att om tillämpningen av lagen ses över kan det bli tydligare vad som gäller. *”Det skiljer en hel del på hur ansökan behandlas. Vissa kommuner hanterar det inte alls. Vi har varit med om att personen som söker hänvisas tillbaka hit. Det är nog ingen illvilja men kommunen*

har nog inte så bra koll. Det kan också handla om att det blir kostsamt för kommunen då de även behöver ge ytterligare insatser utöver stöd med boendet. En del kommuner har haft argumentet att de tycker att det blir för nära där den våldsutsatta bott tidigare. Det finns rättsfall där det framkommer tydligt att när personer är utsatta för våld så ska personen inte nekas boende i den kommunen där de söker. Socialtjänsten ska inte göra egna bedömningar. Det handlar om rätten till bistånd.”

Om kommunerna i Sveriges arbetar i enlighet med 2 a kap. 8 § (2) SoL skulle våldsutsattas möjligheter till stadigvarande boende öka. Detta i sin tur skulle minska risken att våldsutsatta och barn vistas i skyddat boende onödigt länge. Att få tillgång till eget stadigvarande boende påverkar möjligheterna till studier, arbete, förskola, skola, kompisar för barnen, socialt nätverk och att kunna påbörja ett nytt liv. *”Det är många olika delar som behöver fungera, långt ifrån bara bostad. Arbete, skola för barnen, barnen behöver barngrupper, umgängesstöd om barnen ska träffa den som utsatt familjen för våldet, hela paket.”*

Dessutom blir det betydligt mer kostnadseffektivt för socialtjänsten och samhället att våldsutsatta får eget boende, även om det kräver fortsatta insatser från kommunen. För att alla kommuner ska kunna arbeta i enlighet med lagen krävs en konsekvensanalys. Ett förslag som kom upp vid några av intervjuerna var att ta fram ekonomiska incitament för kommunerna, vilket har visat sig effektivt gällande andra målgrupper och ärendetyper. *”Många av de skyddade boendena ligger på ställen där det inte bor så många människor. På de här orterna finns lediga lägenheter, då blir det också en hög belastning för den kommunen, för hela samhället. Det kanske skulle behövas något stöd för de kommunerna, ett ekonomiskt incitament. Boendefrågan handlar om så mycket mer än bara själva boendet.”*

Stadigvarande boende är en fråga som aktualiseras redan när en våldsutsatt börjar fundera på att lämna relationen, den gäller alltså alla våldsutsatta, oavsett om de varit skyddsplacerade eller inte. Bostadsfrågan har krav på motprestation vilket våldsutsatta kan ha svårt att uppfylla. När de inte klarar av motprestationerna finns risk att de flyttar tillbaka hem. För särskilt utsatta med missbruk och psykisk ohälsa finns det risk att personen flyttar in hos någon där de återigen kan bli utsatta för övergrepp och våld.

Kommunerna berättade om utmaningar som till exempel handlar om organisation, kommunens storlek och resurser. En utmaning som påverkar våldsutsatta är när flera handläggare av olika skäl blir inblandade i samma ärende. Det kan bli förvirrat för våldsutsatta som inte vet vem de ska prata med, och de kan få samma information och samma frågor flera gånger. Andra utmaningar och hinder som togs upp är bostadsmarknaden samt socialtjänstens möjligheter till insatser för att hjälpa våldsutsatta som inte motsvarar hyresvärdarnas krav.

Framgångsfaktorer och goda exempel

De framgångsfaktorer som i störst utsträckning diskuterades under intervjuerna, oavsett verksamhet, var vikten av bra samverkan internt och externt, såväl inom en kommun och ett län som nationellt. Men även betydelsen av struktur, kompetens, tydliga avtal och rutiner samt att arbeta utifrån den enskilda individen, med den personens unika förutsättningar.

”Att se till varje enskilt fall och situation. Utreda: Har den enskilde gjort vad den kan? Uppfylls kriterierna för allvarligt våld som gör att den inte kan bo kvar i hemkommunen? Om det inte finns några andra lösningar måste vi bevilja någon form av insats för att personen ska få ett boende. Beroende på situation kan det handla om andrahandskontrakt eller hyresgaranti. Om de blivit erbjudna lägenhet av hyresvärd men nekats på grund av skulder kanske det räcker med hyresgaranti. Ibland handlar det om bostadskön och då kanske förtur är den rätta insatsen. Har personen rätt till bistånd? Om ja på vilket sätt och vilken insats motsvarar de behoven? Vi matchar vad som behövs.”

Del 2. Övriga erfarenheter och reflektioner

Ovanstående kartläggning ingår i den nationella rapporten som är länsstyrelsernas svar på regeringsuppdraget 2021-06-03 A2021/01299.

Under intervjuerna med kommunernas socialtjänst, bostadsbolag samt kvinnojourer kom det upp en hel del närliggande ämnen och reflektioner som kan vara värdefulla att belysa i denna regionala rapport. Intervjupersonerna beskrev både utmaningar och möjligheter för våldsutsatta barn och vuxna som är i en så svår situation att de behöver fly från sitt hem. Intervjupersonerna beskrev även hinder och möjligheter avseende problemområdet i allmänhet samt i relation till verksamheternas arbete.

Även del 2 är helt och hållet en redogörelse och sammanställning av intervjupersonernas erfarenheter och reflektioner, materialet har inte analyserat ytterligare.

Socialtjänstens erfarenheter och reflektioner

Barns rättigheter

Barns rättigheter är ett självklart område att arbeta med inom socialtjänsten. Intervjupersonerna upplever att de har tillräcklig kompetens inom området men det uppstår inte sällan svårigheter vid barns vistelse på skyddat boende. Ett förhållande som kan orsaka dilemma är att barn inte är skyddsplacerade, de är medföljande till våldsutsatt person. När en våldsutsatt förälder tar med barn till skyddat boende så stryps barnens rättigheter att träffa den andre föräldern. *”Barn ska inte behöva uppleva våld, men de har rätt till båda sina föräldrar. Det blir svårt när kvinnan säger att barnen inte får träffa pappan. Mamman ser kanske inte alltid barnens rätt till den andre föräldern men vi förstår såklart rädslan att barnen ska bli utsatta eller må dåligt. När barn i skyddat boende ska träffa den andre föräldern har vi bevakat umgänge där vi ser hur barnen reagerar och hur de mår efteråt.”* Några av intervjupersonerna tog upp den risk som en mamma utsätter sig för när hon undanhåller barnen från pappan. Detta kan påverka den juridiska bedömningen vid en vårdnadstvist. Det blir också en juridisk gråzon när en pappa kommer till socialtjänsten och vill veta var barnen är vilket är sekretessbelagt. Samtidigt har barnens pappa rätt att veta var barnen är. Sammanfattningsvis, barnrättsperspektivet hade förstärkts om barn också blir placerade och att det inte är som nu, att de endast är medföljande till våldsutsatt person.

Det är många delar kring barn och deras rättigheter som är svåra för socialtjänsten att bringa klarhet i. Det är inte alltid helt självklart hur relationen mellan de vuxna är, vem som gör vad mot vem. Ibland kan en vuxen vara både våldsutövare och

våldsutsatt. *”Ibland är de både och. Det är inte ok att utsätta någon, men den som uppfattas vara den primärt våldsutsatta kanske utsätter på ett annat sätt. Barnen blir de som tar stryk i detta... När det kommer till barns rättigheter så tycker jag att de egentligen inte har så mycket rättigheter. De kanske känner sig tryggare med den ena föräldern än den andre. De kanske tycker att det är pappan som stöttar upp.”* Barnhandläggare kopplas in direkt och ska se till barns bästa, men den bedömningen kan vara komplicerad. Handläggare träffar båda föräldrarna som ofta har helt olika versioner av hur situationen ser ut. Det kan vara svårt att komma fram till vad som kan vara farligt eller inte. Många barn får bo kvar med förövaren fastän vi kan ana att det inte är bra. När föräldrarna separerat och barnen bor växelvis kan våldet fortsätta på andra sätt och barnen blir ofta slagträn i relationen. Flera av intervjupersonerna upplever att de inte har så stora möjligheter i sådana ärenden. Trots alla svårigheter som intervjupersonerna reflekterade över diskuterades också det som oftast fungerar bra. *”Vi tar hand om de vuxna och barnhandläggarna tar hand om barnet, nu samverkar vi mer och det fungerar bättre. Barnen får en handläggare direkt. Genom det samarbetar vi med varandra, vi vet var vi har varandra i ärendet och vad som händer. När vi ska ha samtal med den våldsutsatta är det till exempel viktigt att veta om barnen ska ha umgänge med förövaren. Men det är aldrig helt lätt med samarbete, ibland är det saker som man utesluter att tala om för varandra...”*

Sammanfattningsvis, samverkan mellan vuxenhandläggare och barnhandläggare är av stor betydelse för att se hela bilden, våldsutövare, våldsutsatta och barn. Det krävs både tålamod och tid för att få till stånd en helhetsbild och ändå kanske inte socialtjänsten kan få grepp om en bråkdel av det som hänt. Barns rättigheter i relation till våld i nära relationer var föremål för en hel del reflektioner under intervjuerna. Inte minst det faktum att barn som upplever våld tappar en stor del av sin trygghet. *”Det är en ganska häftig vågskål att hantera för barn om man ser det utifrån barnperspektiv.”*

Förbättringspotential kring arbetet med våld i nära relationer

Flera intervjupersoner uttryckte att det finns en utvecklingspotential kring handläggning avseende såväl skyddat som stadigvarande boende men även gällande arbetet med våld i nära relationer generellt. Det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer upplevs som bra men det kan förbättras. Genom att ha tid och resurser att arbeta förebyggande i ännu högre utsträckning kan våldet minska, till exempel genom tidiga insatser i form av föräldrastöd. *”Barn och familj har oftast en lösning för hela familjen, föräldrar kan få andra verktyg än att ta till våld. Det handlar om behandling för den som utövar våldet men också för hela familjen. Bedömning och utredningsarbetet är viktigt. Hur kan familjen arbeta med problemet, hur ska dåliga mönster och våldsamt beteende kunna brytas. Här pratar vi inte om de som är mest utsatta, vi pratar om de familjer där det finns en möjlighet till dialog.”*

När våld i nära relationer har identifierats finns `Familje Frid Kronoberg´ som erbjuder insatser till våldsutsatta, våldsutövare och barn. Verksamheten uppfattas som mycket viktig för arbetet mot våld men eftersom det är en öppen, ej biståndsprövad insats⁴, går det inte att följa upp insatsen, vilket kan vara en nackdel i arbetet mot våld. *”När vi får kontakt med någon som vill ha samtalsstöd kan vi bara föreslå att de ska gå dit själv, vi kan inte följa upp det, vad hände, stannade den kvar, fick den någon hjälp, var det bra eller dåligt.”*

Flera av intervjupersonerna tog upp att socialtjänstens arbete skulle kunna vinna på att verksamheten i högre utsträckning har skrivna rutiner. De menade att när det arbete som utförs blir personbundet finns risk att viktig kunskap, erfarenheter och metoder går förlorade. *”Det har tyvärr varit väldigt personbundet de åren jag har arbetat här. Vi behöver få det bundet till funktion och inte till person. Det som görs och är gjort kan tappas bort, det blir svårt att hitta bollen och plocka upp den när någon slutar på sin tjänst.”* I vilken utsträckning arbetet inom socialtjänsten Kronoberg bedrivs systematisk avseende våld i nära relationer ser olika ut. Grundläggande för att arbeta med våld är att uppmärksamma våldet, inte minst genom att ställa frågor om våld till alla som kommer i kontakt med socialtjänsten, vilket en av kommunerna i Kronoberg berättade om.

Utmaningar för kommuner och socialtjänst

Kommunerna i Sverige behöver ha en mer gemensam syn på hur våldsutsatta ska tas emot när de behöver flytta från sin hemkommun. Det finns en hel del hinder i systemet som gör det svårt för våldsutsatta att starta om sitt liv på en ny plats, det finns mycket övrigt att önska. *”Tänk att få börja om i en kommun där man är välkommen, som har en strategi att ta emot en och som tänker att man kan bli en bra medborgare som kan bidra med skattepengar. Våldsutsatta blir straffade fast de inte har gjort något, vi behöver ett system där vi vänder på det. Det är en utmaning med det kommunala självstyret, där olika kommuner ser olika på samverkan mellan kommuner, vad som lönar sig och inte. Jag tänker att vi skulle kunna jämföra med hur det fungerar i de regioner som har samverkansavtal med beslut om fritt vårdval. Inom sjukvården hjälps man ju åt, de som har längre väntetider än 30 dagar tar emot patienter från andra regioner...det bara är så.... Och som vid integration, att kommunerna måste ta emot enligt en kvot som migrationsverket beslutar om. Vi på socialtjänsten arbetar med att stärka våldsutsattas självkänsla, att de inte ska känna skam och skuld och sen möter de på en massa hinder på vägen. De har svårigheter att starta om sitt liv och svårt att få stadigvarande boende.”*

Några av intervjupersonerna reflekterade allmänt över socialtjänstens roll och ansikte utåt. Om den generella bilden kunde förbättras skulle kanske fler människor känna förtroende för verksamheten. *”Den generella bilden av socialtjänsten i media, `socialtjänsten gjorde ingenting´ eller så skrivs det att vi*

⁴ Bistånd är en term för en insats som ska följas upp.

‘omhändertagit utan anledning’, eller att det ‘gått riktigt illa’ för att vi gjorde för lite.... Det ligger lite på oss själva att ändra bilden av socialtjänsten, vi måste få ut lite mer positiv syn på oss men där skulle vi nog vilja ha lite draghjälp uppifrån, nationellt, att ändra bilden på socialtjänsten.” En annan av intervjupersonerna uttryckte det så här. ”Orosanmälan är en jättestor tröskel för många. Socialtjänsten behöver synas på ett positivt sätt. Informera om vad vi gör och vad vi kan hjälpa till med.”

Andra utmaningar handlar om socialtjänstens ansvar att ge stöd men samtidigt respektera våldsutsatta som inte är beredda att ta steget att lämna en relation där det förekommer våld. De kanske har sökt socialtjänsten för att få stöd på andra sätt eller helt enkelt bara vilja prata. *”Ibland måste man ha lite is i magen, ibland vill folk inte ha skydd. Vi behöver låta dem komma fram till det själva, även om vi kan se en fara i det. Vi kanske till och med får ta risken att det händer något. Ibland är vi kanske försiktigare än vad vi behöver vara. Ibland behöver vi agera, beroende på om det finns barn i familjen eller inte. När vi agerar utan att kvinnan är beredd att skyddas, då kan vi skapa fara. Det är lätt att sjåsa upp det, speciellt vid hedersrelaterat våld, de utsatta kanske inte är där vi är. Vi går före i fantasin ibland. Allt detta är en utmaning. Viktigt att hjälpa människor utifrån där de själva är.”*

”Det är mycket att tänka på, man får ha tungan rätt i mun. Förut hade vi nog mer en egen rädsla att göra fel, du måste skyddas. En del är livrädda, vi fattar att det är mycket våld och vi känner att de verkligen behöver komma i väg. Men vill de inte bli skyddade så kan vi inte tvinga dem, vi kan bara hjälpa dem till kvinnofrid eller kvinnojour för samtal. Innan såg vi det ofta som jätteakut, ‘det är klart att du behöver skydd’. Men då kanske vi riskerade att skapa större problem än det var från början.”

Under intervjuerna kom diskussionerna också att handla om socialtjänstens ansvar att se helheten, att fånga upp både den som utsätter närstående för våld och de som är utsatta. *”Vi har blivit bättre på att se helheten och inte bara kvinnan. Det kan ibland sluta med att vi tänker att kvinnan är den som utsätter. De händer att jag träffat en man och sagt till honom att i mina öron låter det som om du är utsatt för våld i nära relation, och mannen kan bara sätta sig och gråta. Kvinnor kan säga saker som att du är värdelös i sängen, du har inget jobb, de kan ta barnen och vända barnen mot mannen. En man som jag träffat fick jobba och slita som sjutton. Han fick arbeta övertid för att ha råd med allt som kvinnan ville ha och sen började han dricka för att han var så sliten. Det finns många tragiska relationer även om man inte ser att det är regelrätt våld, män är inte så benägna att söka hjälp. Det är så många olika komponenter att ta hänsyn till, vad är vad? Gjorde jag rätt nu? Det är lätt att tänka så som socialsekreterare...”*

En annan utmaning för socialtjänsten är att hålla förvaltningens budget kring arbetet med våldsutsatta och deras eventuella barn. Exempel på en sådan

utmaning är vilka kostnader som är godtagbara för ett skyddat boende i relation till vad boendet kan erbjuda. *”Vi hade något som var väldigt dyrt men å andra sidan var det väldigt bra. Men det boendet använder vi inte nu, det kostade 3500 kr dygnet. Det som skiljer detta från andra är bland annat boendets säkerhetstänk samt vilja och möjlighet att hjälpa våldsutsatta att få träffa anhöriga. Dessa aspekter kan vara otroligt viktiga.”*

Intervjupersonerna tog också upp frågan kring hur dokumentationen ser ut i socialtjänstens utredningar. Det är viktigt att beakta sekretess och vara noga med hur sakhållanden uttrycks i dokumenten eftersom utredningar kan användas i en juridisk process. *”Vi måste vara noga med vad vi skriver i utredningarna, eftersom de kan användas i rätten. Ett exempel på när det blev fel var när vår kvinnas advokat hade lämnat över utredningen till förövarens advokat under rättegången. Där stod namnet på xx. Det ska inte stå namn på mer än oss själva. Detta hann stoppas och vi fick sekretess-läsa utredningen och faxa en ny. Det har hänt att det skyddade boendet skickat information om kvinnan och barnet till både mig och barnhandläggaren. Och när barnhandläggaren tog det rakt av kunde mannen få information som han inte borde fått på grund av säkerhetsrisk. Vi har blivit mer noga att läsa varandras utredningar innan vi lämnar ut dem.”*

När våldsutsatta placeras på skyddat boende har de ofta behövt bege sin hemifrån i all hast. När läget lugnat ned sig behöver de till exempel kläder, leksaker och annat som de inte hann få med sig i det akuta skedet. När någon vän, anhörig eller rent av våldsutövaren ska samla ihop det som familjen vill ha kan detta orsaka säkerhetsproblem, våldsutövaren kan ha placerat spår-utrustning i sakerna. Det finns möjlighet att undersöka detta, att göra en så kallad svepning, men det kostar upp emot 15 000 kr vilket är en mycket stor kostnad för socialtjänsten. Det är många delar att ta i beaktande vid placering på skyddat boende. *”Vi har ingen skriftlig rutin men vi har en utarbetad strategi hur vi tänker kring att ta emot saker, till exempel om en pappa vill lämna kläder och leksaker, då behöver vi gå igenom dessa med godkännande från de som är placerade. Ibland försöker vi hålla på sakerna ett tag för att eventuella sändare ska ha laddat ur. Men det är inte 100 %. Det här är svårt men vi försöker göra det bästa.”*

Socialtjänsten behöver utöka samverkan med andra myndigheter. Även om både Arbetsförmedling och Försäkringskassa enligt nationella direktiv ska arbeta med våld i nära relationer så saknas det ibland förståelse för våldsutsatta, att de till exempel kan ha svårt att komma på möten. Vardagslivet för många våldsutsatta är komplext, inte minst initialt då de kanske bor på skyddat boende och för dem som lever under skyddad identitet. *”Det finns mycket som kan stressa ekonomin, familjen får inte rätt till fullt ekonomiskt bistånd eftersom man inte kan flytta barnens adresser. Försäkringskassan kan inte betala ut om barnen inte bor på adressen, det handlar också om bostadsbidrag. Vi på socialtjänsten och andra myndigheter måste samarbeta bättre kring våldsutsatta.”*

Samverkan med civilsamhället

När frågan kring samverkan diskuterades under intervjuerna uppstod reflektioner kring hur samverkan skulle kunna breddas till grupper och organisationer i samhället som inte är så delaktiga idag. Intervjupersonerna diskuterade kring behovet av att inventera vilka de skulle vara betjänta av att samarbeta med, hur kontaktvägar skulle kunna etableras och hur de gemensamt skulle kunna lägga grunden för en fungerande samverkan där det inte finns idag. ”*Det handlar om att lyssna brett. Vi sitter alla med förutfattade meningar. Ställ frågan till alla vad de kan och vad de vill bidra med. Vi behöver ta ett rejält tag kring detta.*” En tanke som kom upp var att bjuda in civilsamhällesorganisationer till kvinnofridsnätverken, vilken effekt som detta skulle kunna ha.

Intervjupersonerna resonerade också kring i vilken utsträckning som grannar till familjer där det förekommer våld agerar. ”*Det borde komma fler klagomål till bostadsbolagen från grannar om bråk, jag vet inte om det rings till polisen. Där får vi på socialtjänsten inte in särskilt mycket utifrån, men det kan bara vara en upplevelse jag har. När bostadsbolagen ringer till oss hänvisar vi till polisen och sen blir vi inkopplade utifrån en orosanmälan. Jag tror det behövs mer kunskap kring vad man som enskild eller bostadsbolag kan göra. Jag tror inte att man vet hur man ska hantera det. Jag är orolig för att man tycker att det är en privatsak. Vi som människor i allmänhet, vill ogärna lägga oss i andras angelägenheter och vi väntar ofta för länge med att agera.*” Att införa Huskurage⁵ kan vara till stor nytta. Att bostadsbolag och boende får kunskap om vad man som granne kan göra utan att släppa på sin egen säkerhet. Socialtjänsten har dock förståelse för att det finns oro bland människor i allmänhet. ”*Många som arbetar i civilsamhällesorganisationer är rädda i sådana här ärenden. Det är privata människor som driver organisationerna, det är lätt att känna sig utsatt, speciellt om det är ett litet samhälle.*”

Utbildning och kompetens

Flera av intervjupersonerna uttryckte att socialtjänsten som helhet har en utmaning i att upptäcka våld i nära relationer. Kompetensen inom en förvaltning ser ofta väldigt olika ut och för många som inte har våldet som sitt huvudsakliga ansvarsområde behövs en grundläggande kompetenshöjning. ”*Vi upplever att det behövs mer kunskap för att upptäcka våld. Det är annars lätt att tappa handlingsförmågan om det framkommer att det finns våld i bilden, man vill kanske inte ta i det. Socialtjänsten har lite att arbeta på här. Men alla arbetsplatser inom kommunen behöver sina egna rutiner. Visst kan vi på vår enhet göra riskbedömningar, men alla behöver göra sin bit.*” En annan utmaning för samhället är att socialtjänsten förhållandevis får väldigt få ärenden av hälso-

⁵ Huskurage är en våldspreventiv metod för att förebygga, förhindra och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld mot närstående. Metoden innebär att kunskap om våld och civilkurage sprids för att få fler att agera vid oro för att någon far illa i sitt hem.

och sjukvården. Hela samhället behöver hjälpas åt för att fånga upp våldsutsatta, våldsutövare och deras barn.

Att utbilda på grundnivå inom socialförvaltningen kan vara förhållandevis enkelt och kostnadseffektivt. De som själva gått utbildningar kring våld och arbetar specifikt inom området kan utbilda de kollegor som inte har så mycket erfarenhet. Sådana insatser kan också utgöra en bra grund för samarbetet kring familjer med erfarenheter av våld. *”Kompetenshöjande aktiviteter kring våld över huvud taget behövs. Under hösten har vi i våldsteamet gått en högskolekurs på 3 p i syfte att skapa en grund att stå på, detta ska förmedlas till övriga medarbetare. Vi måste börja någonstans. Vad ser vi som problematiskt, hur skulle vi vilja att det fungerade?”* Flera av intervjupersonerna uttryckte förhoppningar om att kompetenshöjning kring våld i nära relationer ska komma att utvidgas till alla kommunens verksamheter, chefer och medarbetare. Att ha förståelse för och viss kompetens kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är användbart oavsett var i kommunen man arbetar. Alla måste hjälpa till, inte minst i små kommuner. *”Det finns ingen handläggare som bara arbetar med våld i nära relationer, alla måste kunna. Vi har bara cirka tre ärenden per år.”* En av intervjupersonerna, som genom utbildning och erfarenhet av att arbeta med våld kände sig trygg i sitt arbete uttryckte både stolthet och arbetstillfredsställelse. *”Jag känner att jag har mandat att kunna göra något för den här personen. Det är det som är mitt arbete, att kunna hjälpa den som själv inte kan”*.

Kvinnjourernas erfarenheter och reflektioner

Situationen för våldsutsatta och barn

Till kvinnojourer och skyddade boenden i Kronoberg kommer kvinnor och barn från hela Sverige och det är uppenbart att kommuner och stadsdelsförvaltningar arbetar väldigt olika. Det kan skilja väldigt mycket vilket stöd våldsutsatta får. Den här komplexa situationen är tydlig för de som arbetar på kvinnojour, och vardag för våldsutsatta och deras barn.

Samhället behöver i större utsträckning se till helheten kring livssituationen för personer som är våldsutsatta. Efter ett uppbrott från en relation med våld har våldsutsatta ett stort antal myndighetskontakter. Det är viktigt att vara ödmjuk, en våldsutsatt person behöver vara mycket stark för att orka, det går inte att fixa allt på egen hand. Våldsutsatta vuxna och barn lämnar sin bostad, sitt sociala nätverk, sitt arbete eller skola, vänner, fritidsaktiviteter och kanske husdjur. Har den vuxna dessutom inte språket, inte vet hur samhället fungerar – det finns ingen chans att kunna hålla i allt.

Att bli placerad på skyddat boende ger en viss trygghet i en akut situation men innebär också utmaningar. De flesta våldsutsatta blir placerade på ett skyddat

boende som stämmer med deras behov, men det finns en hel del exempel på motsatsen. Det finns skyddade boenden som inte alltid har kvinnornas och barnens perspektiv. Ett av problemen, som kvinnojourerna uppfattar det, är socialtjänsten inte alltid kan eller hinner få tillräcklig kännedom om enskilda boenden.

När en våldsutsatt kvinna blir skyddsplacerad kan hon redan vid första mötet med socialtjänsten få en lista på boenden som hon kan eller ska söka.

Intervjupersonernas erfarenheter är att detta ofta orsakar stress hos kvinnan, vilket i sig kan försvåra arbetet med stödprocesserna. En annan utmaning är tiden för skyddsplaceringen vilket framför allt beror på möjligheterna att få stadigvarande boende. Det senaste året förefaller antalet dygn på skyddat boende ha minskat. Kvinnojourerna menar att det är en oroväckande utveckling som till viss del skulle kunna bero ekonomi då skyddade boenden är kostsamt för kommunerna. Att vara skyddsplacerad upp emot 1 år är alldeles för lång tid, 3–4 månader är lagom, men tiden som behövs beror på hur resursstark kvinnan är.

De flesta som blir skyddsplacerade genom kvinnojourerna i Kronoberg är kvinnor och barn. Det är få äldre våldsutsatta som söker kontakt, även avseende den kvinnojourernas öppna verksamhet. Kvinnojourerna har reflekterat en hel del över detta, äldre är en målgrupp som de saknar. Äldre våldsutsatta har troligtvis varit utsatta många år och de är en generation som är fostrade att våld är en sak man behåller inom familjen. Kvinnojourerna ser även en risk att vuxna barn kan utöva påtryckningar på den våldsutsatta föräldern som uppmanas att inte lämna den andre. För att nå äldre våldsutsatta är det viktigt att flera delar av samhället är uppmärksamma och även ställer frågor om våld i nära relation. Samverkan mellan olika verksamheter är avgörande och äldre våldsutsatta behöver få kännedom om att de kan få stöd av såväl socialtjänst som kvinnojourer.

Stadigvarande boende

Kvinnojourerna upplever att det var lättare för några år sedan för våldsutsatta att få stadigvarande boende. Både för de som kunde bo kvar inom sin hemkommun och de som kom från närliggande kommuner eller från övriga Sverige. Ett stort problem är att få stadigvarande boende i den tätort där våldsutsatta varit skyddsplacerade. Detta innebär att medföljande barn återigen rycks upp från sin skola där de kanske bara gått en kortare tid. *”Det optimala kan inte vara att barn behöver byta skola flera gånger på ett år. Men när kommunen har erbjudit kvinnan ett boende så har de gjort det de ska, oavsett konsekvenser för barnen. Kvinnan har egentligen inget val, kan inte tacka nej. Det här är inte barnens bästa. Det blir så himla skevt. När skolan fungerar då är det något annat som inte fungerar. Om en kvinna kommer i november så kan det hända att barnen inte börjar skolan eftersom vi befår att familjen kommer att omplaceras inom några veckor... med risk för att barnen behöver börja i ännu en ny skola.”*

En hel del skyddade boenden ger bostadsgaranti vilket ofta handlar om boende i mindre samhällen som har dåligt med kommunikationer. Det kan vara svårt för våldsutsatta att ta sig till närmaste större stad, för myndighetskontakter eller för att kunna få ett arbete. Stadigvarande boenden som erbjuds är inte sällan på en ort där det knappt finns förskola, skola eller vårdcentral med BVC. Kommunen har dock gjort sin uppgift, men det fungerar dåligt i verkligheten för kvinnor och barn, både på kort och lång sikt. Intervjupersonerna på kvinnojourerna i Kronoberg berättade om en kvinna som hade ambition att studera och därmed behövde stadigvarande boende på en ort med högskola. Att få till detta hade varit väldigt svårt. Andra aspekter på att placera på orter där kvinnor inte varit tidigare och inte har någon förankring är det sociala nätverket. *”Vad händer om hon blir sjuk, vad händer med barnen?”* Våldsutsatta behöver många olika former av stöd på den nya orten.

I den allmänna debatten förekommer ofta en övergripande fråga, varför är kvinnorna kvar hos våldsutövaren? Kvinnojourerna menar att detta är ett generellt problem - avsaknad av nationell och lokalsocial bostadspolitik men också på en lokalt plan. Detta signalerar att det är individens sak att lösa bostadsfrågan, det drabbar mest de som inte är resursstarka och är i en mycket utsatta situation. Det är stora skillnader mellan kommuner i Sverige. *”Vi har haft två kvinnor med liknande problematik. De kommer från olika delar av landet och socialtjänsten i deras respektive hemkommuner hanterar deras ärende väldigt olika. Social dumpning är ett annat problem. Vissa kommuner hjälper kvinnan till ett andrahandskontrakt på annan ort och de betalar hyran för den första och eventuellt andra månaden. De bryr sig kanske inte om hyresnivån och när den nya kommunen ska ge insatser, till exempel i form av socialt kontrakt så tycker de att hyresnivån är för hög och då kanske de hjälper kvinnan vidare till ytterligare en annan kommun. Kvinnor blir totalt utslängda ur samhället.”*

För att råda bot på bostadsbristen skulle kommuner och privata aktörer kunna göra mer. *”Vid kommunal markanvisning för nybyggnation av boende kunde det kanske vara effektivt att ett visst antal procent av lägenheterna ska gå till boende för våldsutsatta. Kommunerna måste kunna göra mer. Det saknas en social bostadspolitik på kommunal nivå. Man kan jobba på det politiskt för att möjliggöra stadigvarande boende för våldsutsatta och eventuella barn.”*

Våldsutövare

Liksom under övriga intervjuer för den här kartläggningen framkom både erfarenheter och uppfattningar att förslaget att flytta på våldsutövare är bra i teorin men svårt i praktiken. De enda tillfällena där det skulle kunna vara lämpligt och möjligt att genomföra är när den som utövat våld själv kan tänka sig att flytta, i de relationer där de vuxna kan prata med varandra och komma någorlunda överens. Viktigast av allt, att riskbedömning av situationen visar att det inte finns någon risk för förföljelse och fortsatt våld mot familjen som bor kvar i det tidigare gemensamma boendet. *”Att vara socialtjänst och ta det här beslutet kan inte vara lätt.”*

Kvinnojourerna gav flera exempel på relationer där våldsutövare gjort vad de kunnat för att försvåra för den våldsutsatta att gå vidare och ordna eget boende. Exempel på detta är våldsutövare som vägrat sälja gemensam bostadsrätt eller hus. Det måste finnas en värdighet, en chans för kvinnan att gå vidare. ”*Om det är kvinnan som ska flytta då ska inte mannen kunna bo kvar i månader, och under tiden göra henne ännu mer skuldsatt. Ibland är det enda hon kan göra, att återvända till bostaden. Många kvinnor blir försatta i ständig fattigdom och de står inte högt i kurs hos hyresvärdar. Om bägge parter äger halva bostaden var och mannen krånglar...det innebär att kvinnan inte har råd att processa och hon orkar inte strida för sin sak.*”

Framgångsfaktorer

När samverkan fungerar, det är då samhället har möjlighet att ge tillräckligt bra stöd så att våldsutsatta får möjlighet till stadigvarande boende och ett nytt liv. ”*Samverkan mellan olika myndigheter behöver steppas upp, likaså bemötande. Det handlar inte bara om akuta lösningar utan över tid.*”

Bostadsbolagens erfarenheter och reflektioner

Trygghetsskapande, hälsofrämjande och förebyggande insatser

Bostadsbolagen arbetar inte specifikt för barn i våldsutsatt familj, de arbetar för alla barn som bor i bostadsbolagets lägenheter. Barnkonventionen är relativt ny för medarbetare och chefer men sedan tidigare är det flera av bostadsbolagen som på olika sätt arbetar för barns rättigheter, att de ska trivas och må bra. När bostadsbolagets personal upptäcker barn som riskerar att fara illa gör de orosanmälan till socialtjänsten, alla har dock inte skriftliga rutiner. ”*På ett APT hade vi den lokala polisen som berättade att en vaktmästare sett att det ofta kom gråtande flickor ut ur en lägenhet. Då visade det sig att de höll på med könsstympning här. Det är aldrig i onödan att man anmäler, även om man bara sett och tror. Vi gör ofta orosanmälan för både barn och vuxna.*”

”*Vi stöter på en del barn som inte mår riktigt bra, då kontaktar vi socialtjänsten och gör orosanmälan. Vi har inte kännedom om vilka barn som kan vara barn till våldsutsatta, vi arbetar lika med alla. Områden där vi arbetar mer aktivt är i huvudsak lovverksamhet. Vi vill bidra till att barnen är sysselsatta och har ett trevligt lov, att det händer roliga saker. Verksamheten för barn och unga pågår alla större lov - påsklov, höstlov, sommarlov utom jul- och nyårshelgen, då är behovet betydligt mindre. Även störningar går ned under jul och nyår. De störningar som blir då går ofta till polisärende.*”

Ett av bostadsbolagen berättade om att de sommartid brukar anställa gruppledare som arbetar aktivt med barnen och att de samarbetar med olika föreningar som är delaktiga i sommarlovsverksamheten. Dessa aktiviteter kan handla om olika former av idrott, att i allmänhet röra på kroppen, hur man är en bra kompis och hur man ska bete sig mot varandra. Bostadsbolaget lägger oftast sådana insatser i områden där det behövs mer vuxennärvaro. Aktiviteter för barn ska kunna komma alla barn till godo, men speciellt viktigt är att nå barn som upplevt våld i sin familj eller där det finns annan problematik. *”När vi upplever att det är problem med ett barn i ett visst område, arbetar vi aktivt med barnen, lyssnar på dem om hur de upplever situationen. Vi gör helt enkelt en djupare analys kring vad som är problemet. Inte minst kan detta handla om bostadsområden där barn mobbar eller hotar andra barn eller vuxna.”*

För att bostadsbolagen ska ha möjlighet att initiera insatser för barn är stimulansmedel från staten mycket värdefullt. Problem inställer sig dock när statens medel utlyses med kort varsel, det vill säga nära inpå insatsen, vilket skapar svårigheter i planeringen eftersom aktiviteter alltid har en inställningsfas som handlar om att anställa och att schemalägga. Pengar som riktar sig till kommunal verksamhet kan dock vara lite svårt att komma åt som kommunalt fastighetsbolag vilket ett av bolagen reflekterade kring. *”Det är ändå vi som utför ganska mycket av de här aktiviteterna. Vi önskar att fastighetsbolag i större omfattning skulle kunna få ta del av dessa statliga medel.”* Bostadsbolagen vill skapa delaktighet för hyresgäster i allmänhet. Exempel på detta är att skapa odlingsytor, arrangera generationsövergripande möten, att hyresgästerna inbjuds till aktiviteter som att måla om fotbollsmål och andra inkluderande aktiviteter.

Det händer att hyresgäster kontaktar sitt bostadsbolag när de upplever att det är något speciellt kring en familj eller ett barn. Men det är i allmänhet en utmaning att få grannar att anmäla. *”Där skulle vi kunna använda oss av ’Huskurage’ men vi får inte utsätta våra hyresgäster för fara, att de går in i en situation. Vi har en tanke på att informera i våra trapphus men inte uppmana att gå in i situationer.”* De hantverkare och fastighetsskötare som arbetar löpande i bostadsområdena har stora möjligheter att uppmärksamma våld och barn som riskerar att fara illa. I och med att bostadsbolagen har regelbundna åtgärder i områdets lägenheter besöker de familjer som vanligtvis inte tar emot besökare. Där finns möjligheter att uppmärksamma missförhållanden i hemmet. När det är akuta störningar i ett bostadsområde görs en bedömning på plats av Trygghetsjouren. Händelsen följs upp på dagtid av bostadsbolaget. Vid pågående våld blir det alltid ett polisärende med polisanmälan och orosanmälan för barn som far illa. De flesta av de intervjuade bostadsbolagen berättade om främjande och förebyggande aktiviteter. Ett exempel är ”Tisdagsgruppen” som består socialtjänst barn och familj, fastighetsbolag, elevstödjare, väktare och kuratorer. *”Representanterna stämmer av om det finns oro i bostadsområdet, om det finns behov av extra insatser. Efter det gemensamma mötet har vi möjlighet till enskilda samtal som handlar om specifika ärenden. ’Tisdagsgruppen’ arbetar och träffas systematiskt varje vecka.*

Utöver detta agerar vi när det händer något som kräver gruppens uppmärksamhet.”

Andra exempel på samarbete som resulterar i främjande och förebyggande arbete är där det kommunala bostadsbolagets dialog med socialtjänsten. *”När vi träffar på hyresgäster som kan vara i behov av insatser från socialtjänsten kan vi enkelt fråga om socialtjänstens ‘Barn och familj’ kan få ringa upp. Vi tar inte över socialtjänstens roll men vi kan fungera som dörröppnare för att erbjuda stöd till familjer.”* Några av bostadsbolagen tog upp att det utifrån den nya lagstiftningen kring barns rättigheter skulle behövas en strukturerad samverkan på kommunal nivå, att det behöver finnas ett övergripande ansvar. Barns rättigheter upplevs som ett stort och viktigt område.

Insatser och förhållanden kring stadigvarande boende

I rapportens del 1 framgår att samtliga intervjuade bostadsbolag tillhandahåller lägenheter till socialtjänsten som utifrån sin kompetens fördelar boenden. Hur de enskilda bostadsbolagen handlägger våldsutsattas behov av stadigvarande boende ser olika ut. I en del kommuner har våldsutsatta och barn automatisk förtur.

”Våldsutsatthet har alltid förtur hos oss, när vi blir kontaktade av socialtjänsten gör vi vårt bästa för att kunna hjälpa till. När det är barn inblandade har ärendet alltid hög prioritet hos oss.”

Under intervjuerna med bostadsbolagen diskuterades också en del andra aspekter kring deras ansvarsområde samt olika dilemma som bostadsbolagets hantverkare och fastighetsskötare kan hamna i. En frågeställning som kommit upp de senaste åren, och som flera intervjupersoner berättade om, var önskemål från hyresgäster om att lägenheten skulle ha låsbara innerdörrar. *”När vi besöker boende förekommer det att vi tas emot endast av mannen i familjen. Det finns rum där dörrarna är låsta, där bakom finns kvinnan och barnen, inlåsta. Vi har de senaste åren fått frågor om att sätta tillbaka dörrar i lägenheterna och att de ska gå att låsa. Vi bostadsbolag skulle behöva vara ännu mer observanta, se signaler. Ja alla i samhället borde vara bättre på att uppmärksamma våld. Till de här männen har vi sagt att vi inte sätter in dörrar. Vi har gjort orosanmälningar i de här fallen, då har vi gjort vad vi kan. Andra exempel där vi har uppmärksammat osunda förhållanden är när vi märkt att kvinnan inte har egen telefon, det går inte att få kontakt med henne. Vi har möjlighet att skapa oss bild av hur hemförhållandena ser ut för våra hyresgäster.”*

”Väldigt många vill ha innerdörrsnycklar. Det är nytt för oss, vi lämnade ut nycklarna ända tills en vaktmästare ringde akut. Han gick förbi ett hus där en kvinna hängde ut genom fönstret för att få hjälp. Hon var inlåst, för att hon inte skulle kunna komma ut. Detta var ingen enskild händelse. Det har hänt flera gånger att kvinnor varit inlåsta, till och med en kvinna som var inlåst i en garderob. Vi meddelar socialtjänsten så får de ta över. Vi vet inte vad som händer

sen. Numera delar vi aldrig ut några innerdörrsnnycklar. Vi har lärt oss väldigt mycket under de här åren.”

En annan aspekt av bostadsbolagens arbetssituation handlar om det faktum att inte alla hyresgäster kan sköta sitt boende. Detta problem gäller hyresgäster i allmänhet. Ett av bostadsbolagen efterlyste mer samarbete med socialtjänsten i sådana här ärenden. ”*Vi har lärt oss den kostsamma vägen. Det är dyrt med förstörda lägenheter. Ingen försäkring täcker förstörda lägenheter. Det blir på något sätt ett stort socialt ansvar som ligger på oss. Vi har en hel del diskussioner med kommunen, bollar mycket fram och tillbaka. Vi är ett bostadsbolag inte socialtjänst. Vi kan inte dela ut hyreskontrakt för att vara snälla. När vi varit för snälla har det ibland blivit dyrt för oss. Det finns skyldighet att socialtjänsten ska hålla koll på sina lägenheter. Det finns en hel del hyresgäster, som utöver hjälp med lägenhet hade behövt boendestöd. Det kan bli en stor kostnad för kommunen att betala vid en avflyttning.”*

För att förebygga situationer som ovan men även inkludera och välkomna nya hyresgäster finns exempel på insatser som bostadsbolagen kan vidta. Ett av de kommunala bostadsbolagen i Kronobergs län har startat en aktivitet som de kallar ’Bo bra i hyresrätt’, en utbildning i samarbete med ABF. ”*Syftet är att hyresgästerna ska känna till rättigheter och skyldigheter men även lära känna varandra. Känner man varandra är det lättare att prata med varandra, man håller bättre ordning, hjälper varandra, vågar gripa in om det händer något, vågar ringa på hos grannen. Huskurage ingår i utbildningen. Vi bjöd in till detta i år men fick ingen riktig snurr på det, vi ska försöka till våren igen. Vi tänkte först att man skulle gå flera gånger men det får nog bli en eller två gånger. Vi erbjuder ett helt bostadskvarter, det gäller alla men framför allt nyinflyttade. Men vi måste kanske knacka dörr för att få folk att förstå att de är välkomna. Vi ska försöka igen.”*

En svårighet gällande att tillhandahålla stadigvarande boende för våldsutsatta är att en hel del familjer som är utrikes födda är större till antalet personer än vad tillgängliga lägenheter rymmer. Detta innebär förstås problem över huvud taget men påverkar också barns situation. ”*Ett begynnande problem är växande familjer utrikesfödda som har en helt annan kultur till antal barn, de blir trångbodda. Vi har inte tillräckligt stora lägenheter för dessa familjer. Det finns väldigt många barn som bor trångt. Man hyser även in mor- och farföräldrar. Barns rättighet i de här trångbodda lägenheterna går inte att uppfylla. Något av barnen kanske är funktionsnedsatt eller har någon form av diagnos. Många familjer är väldigt omhändertagande och givmilda. Men barnen i de här familjerna jämfört med svenskfödda familjer, det kan vara som att de lever i två helt olika tidsåldrar. Detta gäller långt ifrån alla utrikesfödda, men trångboddhet är överrepresenterat bland nyanlända. Klart vi ska vara med och hjälpa till, men i grund och botten är detta ett statligt och kommunalt problem. Det är tufft när våldsutsatt med många barn behöver stadigvarande boende.”*

Det bästa för att ett bostadsområde ska utvecklas positivt är en mix av människor med olika bakgrund. Alla intervjuade bostadsbolag uttryckte betydelsen av att det i ett bostadsområde finns barnfamiljer, pensionärer, de som inte har svenska som sitt modersmål och personer med funktionsnedsättning. För att verksamheten ska fungera så bra som möjligt, både vad gäller barns rättigheter och folkhälsoproblemet våld i nära relationer, behöver verksamheten fortlöpande utbildningsinsatser men också att kontinuerligt se över rutiner och mål. *”Vi har verksamhetsmål utifrån agenda 2030. Vi ska tillgänglighetsanpassa vid nyproduktion, att det till exempel ska finnas hiss även på tvåvåningshus. Vid nyproduktion och renoveringar ska barns rättigheter vara synliga och vi behöver medvetandegöra våld i nära relationer, att var och en tar ansvar. Även om bostadsbolag inte har ansvar för sociala frågor behövs återkommande övergripande utbildningsinsatser för personal kring barn och våld. Det krävs att vi har ett bra samarbete med socialtjänsten.”* Utbildningsinsatser, rutiner och instruktioner behöver tydligt beskriva hur bostadsbolagets medarbetare ska agera, vilket stöd chefer kan ge, hur händelser ska dokumenteras, var bolaget står i frågan och vad som behöver lyftas i organisationen.

Bostadsbolag ska inte ta på sig socialtjänstens arbete vilket framgår av del 1 i rapporten, däremot tog flera av intervjupersonerna upp att de tillsammans med socialtjänsten ofta anstränger sig lite extra när våldsutsatta behöver stadigvarande boende. Varje aktör ska sköta sitt uppdrag men samverkan är viktig, att tillsammans se hela människan och dess behov. Ett exempel som beskriver åtgärder utanför det som förväntas av ett bostadsbolag var berättelsen om en kvinna som snabbt behövde ett boende. När hon kom hade hon ingenting. *”Vi fick meddelande om att en familj behövde tillfälligt boende. Vi hade en ledig gästlägenhet så det ordnade sig. Vi har fått donerat lakan och handdukar, så då fick familjen detta tillsammans med nycklarna. Lägenheten var utrustad med allt. De fick bo där tills de kunde få hjälp med en lägenhet. Lite överdrivet kanske att få låna lakan och handdukar, och det blir vi som tar hem och tvättar, men det gör inget. Det känns bra att vara med och underlätta. Det är socialtjänsten som tar den tyngsta delen hela tiden.”*

Våldsutövare

Samtliga intervjuade uttryckte att det i grunden är en väldigt bra idé att den som utsatt sin partner eller familj för våld ska uppmanas eller motiveras att flytta. Men alla uttryckte oro för vilken risk det skulle innebära för våldsutsatta och eventuella barn. Några uttryckte också en viss oro för hur det skulle bli om en våldsutövare skulle flytta in i bostadsområdet. *”Det är helt rätt i princip att flytta på våldsutövare, men hur ska vi placera en våldsutövare i vårt bostadsområde? Vi kan ju inte veta att detta är en våldsutövare? Då får vi ha ett boende som är avskilt? Praktiska problem? Vem ska vi utsätta för risken? Man vill ju egentligen köra dem till en annan kommun. Vi är ju ingen myndighet som kan bedöma*

farligheten på personen. Hade den här personen gjort de här sakerna mot andra hyresgäster så hade vi rätt att vräka personen.”

Intervjupersonerna menade att förslaget om att flytta på våldsutövare ändå skulle kunna fungera i teorin och att den som ska bo kvar i princip skulle kunna ta över kontraktet. Det fanns dock olika uppfattningar huruvida lägenheten skulle behöva gå ut på öppna marknaden eller inte. Ett annat dilemma som togs upp är att det kan vara problematiskt för våldsutsatta att ta över kontrakt på grund av ekonomiska svårigheter, men genom gott samarbete med socialtjänsten kan det problemet ofta lösas genom sociala kontrakt.

En aspekt som flera bolag kom in på under intervjuerna är att fastighetsägare kan avhysa den som brukar våld. *”Hade den våldsutsatta personen gjort en störningsanmälan så hade vi kunnat säga upp kontraktet med våldsutövaren.”*

Framgångsfaktorer

De framgångsfaktorer som i störst utsträckning diskuterades under intervjuerna, oavsett verksamhet, var vikten av bra samverkan internt och externt, såväl inom en kommun och ett län som nationellt. Men att lyckas handlar inte minst om beslut som tas nära dem det gäller, det mesta går om man försöker. *”Vi behöver tänka - hur upplever hyresgästen detta, vi kan inte bara tänka fyrkantigt regelverk. Vi behöver tänka utanför boxen, våga vara kreativa. Det är ju inte så att vi ställs inför sådana här frågor varje vecka, eller ens varje månad. Dessa ärenden är väldigt få i förhållande till alla andra omflyttningar, så kan vi göra det lilla extra.”*

Flera av intervjupersonerna lyfte också betydelsen av att alla i samhället på olika sätt bidrar i arbetet med att minska omfattningen av våld i nära relationer. *”Vi kan vara observanta när vi besöker våra hyresgäster i deras lägenheter. Det är lättare att uppmärksamma i hemmiljön än när vi möter hyresgäster ute. Alla medarbetare vet att när vi ser någonting så ska man prata med sin chef och göra en orosanmälan till kommunen. Då kan vi medverka till att upptäcka missförhållanden lite tidigare, det är en lång tid av signaler. Bostadsbolagen är en del av samhället som kan fånga upp dessa signaler på ett tidigare skede.”*

Betydelsen av gott samarbete med socialtjänsten, i nära anslutning till de våldsutsatta och deras barn, lyftes många gånger under intervjuerna. När det uppstår ett behov eller ett problem handlar det om att vara tydlig och att kunna diskutera olika möjligheter. *”Om vi inte vet att socialtjänsten har ett behov eller ett problem, då kan vi inte hjälpa dem. Vi kanske inte har någon lämplig lägenhet på webbsidan, men jag kanske vet att det finns en lägenhet på ingång. Om jag vet att socialen behöver den kan jag redan där stoppa den lägenheten, så att den tilldelas socialen.”* En av intervjupersonerna reflekterade över att det i ägardirektiven borde framgå på vilket sätt bostadsbolag ska arbeta med våld i nära relationer. *”Vi ska arbeta med trygghet men våld finns inte med specifikt. Det vore*

bra för att få fokus på det arbetet.” En annan viktig framgångsfaktor anses ligga på politisk nivå. Flera bostadsbolag lyfte frågan om att ändringar i hyreslagstiftning och besittningsrätt skulle kunna ge ett ökat skydd till våldsutsatta.

Även om bostadsbolaget i slutändan är ett bostadsbolag så handlar det om att skapa relationer vilket fyller en viktig funktion. ”Det handlar om socialt nätverk även om relationerna vi skapar är en tjänstemannarelation. Det är viktigt med aktiviteter i området, odlingskragar, träffas runt det. Att laga mat och äta tillsammans, caféet, läxläsning och mycket sociala ytor. Den samverkan vi har med studieförbund bidrar till olika aktiviteter i området och vi samarbetar med kan ”ta” och ”lyfta” människor.” ”Vi kan ställa frågor till en hyresgäst - Är det ok att vi pratar med socialtjänsten, är det ok att de tar kontakt med dig?

Länsstyrelsens avslutande kommentarer

Stort tack till alla verksamheter och intervjupersoner i Kronobergs län som bidragit till ett omfattande material för den här kartläggningen.

Del 1 av rapporten ingår i länsstyrelsernas svar på regeringsuppdraget som resulterade i den samlade redovisningen *Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende*, Diarienummer: 801-6109-21, vilken redovisades för regeringen 2022-03-31.

Del 2 utgör länsstyrelsen i Kronobergs regionala rapport som i större utsträckning än i del 1, beskriver kvinnojourernas och bostadsbolagens erfarenheter och uppfattningar. Den beskriver även frågeställningar som ligger utanför regeringsuppdraget, men tangerar frågan om stadigvarande boende och kartläggningens övriga områden.

Resultat och analys av denna rapport utgör ett viktigt underlag för fortsatt arbete inom området. Kartläggningen är genomförd av Eva Wendt, leg. sjuksköterska, leg. barnmorska samt dr. i medicinsk vetenskap, på uppdrag av länsstyrelsen i Kronobergs län.

Slutligen, flera av intervjupersonerna uttryckte att det kändes meningsfullt att bidra till den här kartläggningen och att det även tillförde positiva aspekter för personen själv och för verksamheten de arbetar i. *”Att bli intervjuad kring stadigvarande boende för våldsutsatta och deras eventuella barn har öppnat upp för att börja prata om svårigheter och möjligheter.”*

